

kukoricaföldek részéből való művelése, lassankint annyira terhes és háládatlan lett, hogy a harmados ezen, az év több szakára kiterjeszkedő egyik legfőbb termelési ágból, ha saját munkáját is számította, legtöbbször mi hasznot sem húzott. Sőt gyakran a saját és családja munkája kárba vészett, s a kukoricaföld műveléséhez csak szokásból, egyéb foglalkozás hiánya miatt, és azért ragaszkodott, hogy a részére maradó kukoricával disznót hizlalhasson, s így szerezhessen magának kárba esett munkájáért kárpótlást.

A robot-munka egy neme az aratásnál kapott lábra. Itt ugyanis előfordul, hogy kisebb esőzés miatt vagy, mert nagyobb esők után a talaj még nedves, az aratás megszakíttatik, de a részesek haza nem mennek, hogy mihelyt lehet, a munkába állhassanak. Ilyenkor, mivel úgy is heverésben voltak, s az eleség nekik ezen időre is kijárt, elvégeztek egyet-mást a gazdaságban, ezt utóbb meg is követelték, sőt a gazdasági folyómunkák elvégzését, ha az időjárás miatt nem szünetelt is a munka az aratási szerződésben ki is kötötték. E munkákat némely vidéken a munkaadók diszkrecionális munkának nevezik, a nép ily megkülönböztetéseket nem tesz, ezt is robotnak hívja.

MIKLÓSSY ISTVÁN

Keresztény magyar népünk gazdasági romlása. Szociálpolitikai tanulmány

Budapest, 1913, Stephaneum. 62–66.

Miklóssy István (1857–1934) a Hajdúdorogi Egyházmegye első és egyetlen görögkatolikus püspöke. Keresztényszocialista elkötelezettségű, de nézetei közel álltak a jobboldali radikalizmushoz is. 1914-ben román fanatikusok sikertelen pokolgépes merényletet hajtottak végre ellene, viszont 3 munkatársát megölték. Trianon után az egyházmegyéje megszűnt.

Miklóssy a vidéki tömeges elszegényedés orvoslására az agrárius receptet, a szövetkezeti mozgalmat javasolta, mindenekelőtt az arisztokrata és az egyházi birtokokon létesítendő földbérlő szövetkezetek formájában. A szociális kérdést ugyanakkor markánsan összeköti a nemzeti kérdéssel és az egyházakban nagy hagyományokkal bíró szabadkőművesség elleni küzdelemmel is. „Szociálpolitikai tanulmányában” statisztikai adatokkal mutatja ki a magyar földbirtok zsidók kezére kerülését, ami párhuzamosan zajlott a keresztény magyarság elszegényesedésével. Számításai szerint 1913-ig a közép- és nagybirtokok 12%-a került a zsidók tulajdonába és további 12%-a haszonbérletébe. A kívánatos szociálpolitikai lépéseket nem utolsó sorban a társadalmi stabilitás megőrzése miatt is indokoltnak tartja.

Ismét hangsúlyozzuk e helyen is, hogy okadatolásunk nem arra irányul, hogy a zsidóságot ridegen negligáljuk, hogy őket visszaszorítsuk, hanem pusztán arra, hogy keresztény földművelő népünknek a gazdasági élet terén azt a helyet biztosítsuk, amely őt számarányainál fogva joggal megilleti. Nem azt mondjuk tehát, hogy arisztokráciánk és főpapságunk ne adja birtokaikat a zsidóság haszonélvezetébe, csak azt hangsúlyozzuk, hogy ezen ténykedésnél a demográfiai számarányok figyelembe vétessenek. Csak azt hangsúlyozzuk, hogy keresztény földművelő népünk nagy része, 10, sőt 5 holdnál kisebb területen tengődik, ami máris nagy szegénységet, szomorú stagnálást jelent. Csak azt hangsúlyozzuk tehát, hogy az arisztokrata és főpapi nagybirtok haszonélvezetébe főleg – számarányainak megfelelő mértékben – földműves népünknek azon részét juttassuk, amely szomorú gazdasági helyzeténél fogva minden fejlődésre képtelen.

Ezen szempontok figyelembe ajánlásával azt sem mulaszthatjuk el, hogy rá ne mutassunk, ugyancsak a már fentebb említett szabadkőműves és szabadgondolkodó forrásból jövő, azon állandó izgatásra, amely úgy a páholyokban, mint nemkülönben a zsidó sajtóban, a főpapi vagyon, illetve földbirtok ellen irányul. A szabadkőművesség hivatalos orgánuma szerint (Kelet, 1912. márc.) az Archimedes-páholyban «A szabadgondolkodó mozgalom támogatása» címen olyan szervezkedés indult meg, amelyet az ott elhangzott szavakkal óhajtok jellemezni. Íme: A Szabadgondolkodás Magyarországi Egyesülete egy olyan akció megindítását vette programba «amely nem a polgárság köréből toborozna híveket, hanem a népesség nagyobb rétegéből: a parasztság köréből. A parasztság szervezése s törekvéseinek beállítása a fejlődés útvonalába, a szabadgondolkodóknak is föladata, amelynek megoldására az egyetlen kínálkozó módszert, a szekularizációt kell megragadniuk. A szekularizációs propaganda ügye, ma már túl van a reménytelenség stádiumán. Ma, midőn az országban itt is, ott is, magukat szabadgondolkodóknak nevező parasztek tömörüléséről hallunk hírt, elérkezettnek kell látni az időt egy nagyszabású, erélyesen vezetett szekularizációs propagandára. Az egyesület ennek megvalósítását a következőképpen tervezi. Pályázatot hirdet egy, a parasztság nyelvén írott kis füzetre, amely világosan és röviden mutatja meg, hogy mit várhat a föld népe a szekularizációtól. Ezt a füzetet több százezer, esetleg milliányi példányszámban terjeszteni fogja a nép körében a fent említett szabadgondolkodó parasztek útján, kiket esetleg kisebb anyagi támogatásban részesít. (A füzetek terjesztése azóta már megtörtént.) Számít továbbá a meglévő paraszt- és földmunkás-szervezetek közreműködésére, a haladó szellemű tanítókra s a Galilei-kör vidéki tagjaira, akiket egy agitációskurzusban fognak a vidéki propagandára kiképezni. Az erjesztő szerepre, az értelmiséget szabadgondolkodó szellemre nevelni az a testület hivatott, amely rátermettségének már számos jelét adta: a szabadkőművesség testülete.» Íme, a romboló szabadkőműves és szabadgondolkodó szellem is «henye apátiában» sýnylődőnek taláta szegényebb földműves népünket, a «parasztságot». Nosza hát, az egyetlen kínálkozó módszert, a «szekularizációt» akarja megragadni, hogy a papi javak odaígérése révén, ne csak a zsidó szabadkőműves páholyokra számíthasson, hanem, hogy a «meglévő paraszt- és földmunkás szervezeteket» is belevonhassa egyházellenes akciójának gyűjtőpontjába. Egészen világos tehát és szinte parancsoló a helyzet arra nézve,

hogy józan birtokpolitikával a legsürgősebben vonjuk ki földműves népünknek legerősebb és legszegényebb részét, a zsidó szabadkőműves aknamunka hatásköréből. Főpapságunknak és arisztokráciánknak jelenleg még nagyon is módjában áll, hogy a szabadkőműves üres ígéretesekkel szemben, tényleg és valójában földdel csillapítsa le a szegényebb földműves népünk kínzó földéhségét. Az a sok ezer és ezerholdnyi föld, melyet arisztokráciánk és főpapságunk a zsidóság demográfiai arányszámán, tehát az 5%-on felül ad a zsidóság kezére, egyszerre és egy csapásra csillapíthatná népünknek idáig kielégítetlen földéhségét. Ha arisztokráciánk és főpapságunk nem is annyira «a szív ösztönét» – amint Széchenyi mondja – de sokkal inkább «az ész tanácsát» követné; ha földbirtok politikájuk, a földműveléssel foglalkozó szegényebb keresztény nép gazdasági föllendítését célozná; ha óriási birtokaikat egy-egy falu szegény népének, egy-egy földbérlet szövetkezet tagjainak adnák méltányos áron haszonélvezetbe, de hogy volnának akkor «szabadgondolkodó», arisztokrata- és egyház-ellenes «parasztok»! Ellenkezőleg, hálával és köteles tisztelettel adnák jövedelmüket. Ha arisztokráciánk és főpapságunk a földbérlet-szövetkezetekbe tömörült szegényebb keresztény népünket földhöz, bérlethez juttatná, sárba esnék a szabadkőműves és szabadgondolkodó demagógiának minden hazugsága, minden humbugja. Ebben az esetben nem hirdethetnék, hogy az «agrár-feudális nemesség» és főpapságunk «a legönzöbben és a legerőszakosabban» érvényesíti «a saját érdekeit». Ebben az esetben a szabadkőműves, a szabadgondolkodó és «úttörő» vándorszónokok nem mutathatnának rá az izgatás hangján, egy-egy szegénységben sínylő falu népe előtt, a falu határában elterülő arisztokrata vagy főpapi nagybirtokra. Nem mondhatnák, hogy az a nagybirtok csak az «agrár-feudális» nemességnek, a «grófi-papi álkultúrának» hajtja busás jövedelmét. Nem. Ebben az esetben szemébe kacagna a nép, a bujtogatóknak. Belátnák, hiszen tapasztalatból tudnák, hogy nagybirtokos arisztokráciánk és főpapjaink a nép igazi jövedői, igazi segítői. És ennek az állapotnak eléréséhez nem kellene egyéb, mint az, hogy arisztokráciánk és főpapjaink következetes céltudatossággal, következetes áldozatkészséggel, következetes politikával elősegítsék a keresztény földbérlő szövetkezetek megalakítását szerte a hazában. Abban az esetben, ha minden faluban megalakulnának a keresztény földbérlő szövetkezetek, a nagybirtok bérbeadása, sem rizikóval, sem a bérösszeg behajtásának kellemetlen nehézségeivel nem járna karöltve. Legföljebb arról a néhány ezer korona többletről kellene lemondani, amelyet zsidó árendások rendszerint oly szívesen helyeznek kilátásba. A falu népének ilyen irányban való megszervezésének, a földbérlő szövetkezetek gondolatának a néptudatba való bevitelének, a földbérlő szövetkezetek tényleges megalakulásának, nem pusztán a törpebirtokosok anyagi megerősítése, gazdasági föllendítése járna nyomában. Ezen fontos nemzetgazdasági kérdésnek megoldásán kívül, vele járna a dologgal, népünk hazafias és vallásos érzésének erősítése és mélyítése is. Ha a nép azt látná, hogy a Fényes Samuktól²² pusztán hitegetésen és ígéretesen kívül semmit sem kap, amint tényleg nem is kaphat semmit; ha arról győződnek meg népünk, hogy körükben

---

22 Fényes Samu (1863–1937): író, újságíró, filozófus, szociáldemokrata politikus.

a Szende Pálok²³ és Jászi Oszkárak, pusztán az ő kisdéd szabadkőműves játékaik kedvéért lazítják hihetetlen erőfeszítéssel a történelmi és vallási kapcsokat, úgy egy pillanattal sem késnének a szabadkőműves, szabadgondolkodó, üres kezű demagógiának hátat fordítani. A magyar szív hazafias érzésével, a magyar ész józanságával fordulnának istápolóikhoz, segítőkhez, vezéreikhez azok felé, akik az anyagi és gazdasági segélynyújtáson fölül lelküket is a nemzeti öntudat felé, a vallásos hit felé irányítják. Törpebirtokos népünknek szervezése, földbérlő és egyéb szövetkezetekbe tömörítése, az anyagi jólét mellett, kiölné a destrukciónak népünk közé immár szétszórt és elhintett miazmáit²⁴ is. Anyagi és szellemi föllendülés, egyéni és nemzeti izmosodás, eszmék és érzések tisztulása járna együtt, szegényebb népünk gazdasági jólétének föllendítésével. Egyesüljön tehát az egész magyar keresztény társadalom, az arisztokraták, a főpapok, a papság, az intelligens középosztály, keresztény egyetemi ifjúságunk, keresztény tanítóságunk, keresztény népünknek józan anyagi és egészséges szellemi föllendítésére! Jut szerep mindenkinek, minden foglalkozású hazafinak. A szellemi munkások érdeklődjenek, beszéljenek, olvassanak népünk gazdasági helyzetéről; keressenek és állapítsanak meg olyan módokat, amelyek nyomán elszegényedett keresztény népünk gazdaságilag fölemelhető. Az ő ideáljuk, a magyar kultúra fölvirágzása, szükségszerűen fog nyomában haladni népünk gazdasági föllendülésének. Megközelíthetik hát ideáljukat! Tehetős földbirtokosaink pedig, arisztokrata és főpapi nagybirtokosaink, tettel álljanak a praktikus elméletek, módok, kivitelek mögött. A helyes tervet, a helyes módot, rögtön és határozottan kövesse a céltudatos és hazafias tett. A célt szolgáló intézményeket szállják meg a lelkes tettek emberei. Az Országos Központi Hitelszövetkezet, az újonnan létesült altruista agrárbank ne legyenek pusztán egy ideális lelkesedés szülte és csak homályos körvonalakban látható félszeg, félvalóság, hanem tegye őket arisztokráciánk és főpapságunk éles körvonalakban látható, nemzeti erőforrásokká, amelyek a földbérlő és egyéb szövetkezeteket föllendítik, erősítik, táplálják. Elvértve, látjuk már az örvendetes jeleket. Tudjuk, hogy például a megboldogult kalocsai érsek, Városv Gyula, az érsekségéhez tartozó bácsi uradalmat kiszegzőknek bérbe adta, miáltal három virágzó községben megállította az Amerikába való kivándorlást, bennük, jólétet és elégedettséget teremtett. [...]

És ha idáig népünk gazdasági föllendítésének kérdésénél, az állam segítségét nem is hoztuk szóba, ez nem azért történt, mintha arról volnánk meggyőződve, hogy a nagy célt, pusztán és magában társadalmi úton lehetne elérni. Ellenkezőleg. Meggyőződésünk szerint, az állampolitikának kellene a nép minden általános baját, gazdasági baját is gyógyítani. Az államnak kellene a nép szociális szükségleteit kielégíteni. A szociális problémák megoldása körül, az államnak kellene a kezdeményezéssel, az eszmék megvalósításával elöl járnia. A mi legfőbb állami szervünk, a magyar parlament, ehelyett, meddő közjogi viták közt veszíti el minden népszerűségét. A nép szociális bajának enyhítésére hiányzik belőlünk minden érzék, minden iskolázottság, minden tudás és legfőképpen minden akarat.

23 Szende Pál (1897–1934): polgári radikális politikus, 1918-19-ben pénzügyminiszter.

24 fertőző, kórt okozó anyag